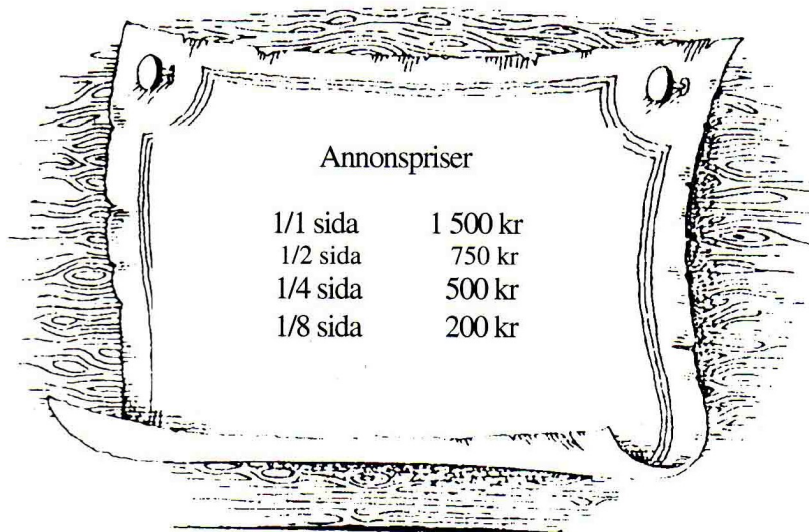

SÖRMLANDSLÅTEN

Medlemstidning för Södermanlands Spelmansförbund Nr 1 1997

Innehåll

Ordföranden har ordet	2
Zornmärkesuppspelningar na	3
Sörmländska matminnen	4
KALLELSE TILL ÅRSMÖTE	5
Tack för dansen	6
Eskilstuna Spelmansgille	8
Instrumentförsäkringen	8
Spelmansstämma i Eskilstuna	9
Jag har träff i kväll	10
In Memoriam	11
Favoriten	12
EFTERLYSNING	12

Manusstopp för nummer 2 – 97 är 1 maj.

Red. beklagar att upplysningen om omslagsbilden i Nr 1 föll bort.
Där borde ha stått: Foto Per-Ulf Allmo. Förlåt!

Omslagsbild: Sörmländske spelmän. Till höger står "Lille Gustaf",
men vem är spelmannen med Zornmärket?
Vet Du? Skriv en rad till Sörmlandslåten.
Foto tillhörigt Ingrid Andersson

Ordföranden har ordet

1997 – ett nytt, spännande år för folkmusiken.

Så har vi då hunnit en bit in på 1997, ett år som jag hoppas skall bli gott för oss alla med många fina upplevelser och en intensiv verksamhet. Det började bra med Allverksamhetshelgen 4–5 januari på Scandic Hotell i Södertälje. Som ni vet var det ett arrangemang i god samverkan med Sörmländska Ungdomsringen, Ungdomsringen Stockholm och Spelmansförbundet. Uppslutningen var i det närmaste total och vi formligen översvämde hotellet vars lokaler inte förslog på långa vägar. Det var mycket trevligt och jag tror att alla de drygt 100 deltagarna var nöjda, ytterligare en bekräftelse på att dansare och spelmän har mycket att ge varandra både som enskilda och som organisationer. Planer för ett uppreparande nästa år är på gång och då kommer vi säkert att ha mera av intresse för spelmän, något som redan efterfrågats.

Julitastämman i midsommar kommer att bli ett enda stort jubileumsfirande. Det är 70 år sedan den första stämman hölls och det skall verkligen firas med fler aktiviteter än vi haft någon gång tidigare. En förutsättning är naturligtvis att alla medlemmar som kan, ställer upp. Det blir konsert, scenspel, dansbana, dräktparad, lekar för barn, spel i alla stugor, kyrkokonsert och mycket annat. Vi kommer att behöva deltagande från många grupper och enskilda spelmän. Vi måste visa att vi finns och kan. Det är ju ett faktum att sörmländska spelmän är dåliga på att visa upp sig, framför allt utanför det egna reviret, och det är ju ett av skälen till att vi är nästan totalt okända ute i landet. Julita är ett bra tillfälle att visa upp sig för 1000-tals människor från när och fjärran.

"Kulturen en kraft för framtiden",

skriver kultuminister Marita Ulvskog i en artikel inför Kulturåret –98. "Jag har stora förväntningar inför Kulturåret 1998. Då hoppas jag att inte bara Stockholm utan hela landet skall sjuda av kulturaktiviteter", fortsätter hon.

Regeringen har tillsatt en arbetsgrupp med namnet **Kultur i hela landet**, som fått till uppgift att "anlägga det lokala perspektivet". Gruppens uppgift är att hävda kulturens plats i lokalsamhället, uppmuntra nytänkande och ge ekonomiskt stöd till lokala projekt för att visa kulturens mångfald och styrka. Kulturdepartementet har tagit fram en broschyr med information, som kan rekvideras från departementet, tel 08 – 405 10 00. Ni kan också få den från Spelmansförbundet, tel. 08 – 550 973 20.

Detta är ett tillfälle som inga arrangörer och föreningar får missa. Förverkliga alla goda idéer. Jag kan försäkra att alla kulturförvaltningar är mera lyhörda än någonsin och har stora plånboken på glänt.

Lycka till med årets verksamhet och hör av er med problem och glädjeämnen.

Ingemar Skoglund

Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur

Anmälan till

ZORNMÄRKESUPPSPELNINGAR i Vilhelmina 1997

**Zornmärkesuppspelningarna anordnas i Vilhelmina den 9-12 juli 1997
med utdelning av märken och diplom den 13 juli..**

Namn:.....Adress:.....

Postnr:.....Postadress:.....

Tel. bostad:...../.....Född den:.....

Jag spelar upp på följande instrument:.....

Jag spelar företrädesvis låtar från:.....

Senast deltagit i zornmärkesuppspelningarna:.....

Erhållit diplom år: Zornmärket i brons år:.....

Diplom efter bronsmärket år:.....

Jag kan spela upp den: 9/7 10/7 11/7 12/7 alla dagar

OBS! Om få anmälningar ingen uppspelning den 9/7

Vid uppspelningen skall minst tre låtar spelas upp inför juryn.

Berättigad till uppspelning är man från och med det kalenderår man fyller 16 år.

Anmälan skall vara Ungdomsringen tillhanda **senast den 7 maj 1997.**

OBS! Anmälan är giltig först när anmälningsavgiften är inbetald.

Anmälan sänds till:
Zornmärkesnämnden
Svenska Ungdomsringen
för Bygdekultur
Box 34056
100 26 Stockholm

Anmälningsavgiften 450 kronor
Inbetalas på pg 60 47 83 - 1
Svenska Ungdomsringen
för Bygdekultur
Märk talongen:
Zornmärkesuppspelning

**Välkommen till Vilhelmina
Volgsjögillet
Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur**

UPPROP Sörmländska matminnen –hjälp oss att samla in material till en bok!

Vi vill ge ut en bok med sörmländska matminnen, en bok där recept blandas med matminnen och kulturhistoria. Syftet är att bevara och överföra kunskap om äldre hushållning till oss som lever i 90-talets snabbmatstillvaro. Tyngdpunkten vill vi lägga på 1900-talsmaterial och nu levande människors berättelser. Därför behöver vi kontakter med personer som är matintresserade och kan förse oss med recept men framför allt berätta minnen kring maten och dess tillredning.

Att studera kostvanor och deras förändring är ett utmärkt sätt att skriva 1900-talets historia.

Här avspeglas teknisk utveckling, sociala förhållanden, kontakter mellan människor och länder, kristider osv. Tanken är att med äldre dokumenterat material som bakgrund söka nu levande uppgiftslämnare, som förutom att förse oss med recept, kan berätta minnen med anknytning till maten och dess beredning.

Initiativtagare till projektet är Södermanlands museum, där detta ses som en del av det stora dokumentationsprojektet

LIV. "Sörmländska matminnen" kommer att genomföras i nära samverkan med Södermanlands hembygdsförbund, Södermanlands läns hushållningssällskap, Södermanlands läns bildningsförbund och Lantbrukarnas länsförbund i Sörmland (LRF).

"Gärna minnen utan recept, men inte recept utan minnen"

Det behöver inte vara långa och invecklade historier. Varifrån har du maträtterna och recepten? Var och när äts rätterna? Har du något minne förknippat med dem?

Har du inget eget bidrag så kan du kanske lämna denna efterlysning vidare eller tipsa oss direkt om någon som kan bidra med uppgifter. Hjälp oss att hitta goda uppgiftslämnare!

Det här uppropet sprids nu brett i Sörmland. Anna-Lena Pocock-Bergström på Södermanlands museum tar gärna emot tips och matminnen. Telefon 0155-245700 adress Box 314, 611 26 Nyköping.

Under våren görs program runt om i länet, där arbetsgruppen för Matminnen tillsammans med lokala arrangörer under lättsamma former informerar om projektet och knyter kontakter. Där medverkar

tre spelmän ur Malmabygdens B-lag med sörmländska visor och låtar med matanknytning. Djupdykning i Gustaf Wetterstugans arkiv för att hitta material gav inte så stor utdelning som väntat. Visst måste det finnas flera visor som handlar om mat, denna viktiga del i alla människors liv i alla tider! Och vart har alla låtar som man spelade in olika maträtter med på kalasen tagit vägen?

Den beskrivning av spelmannens roll i samband med maten på kalasen som finns i "Neli Suecani – ett bröllopsbesvär från 1700-talet" förtjänar att återges i sammanhanget. Neli Suecani – som ju av och till har citerats i denna tidning – tillskrivs Olof Strand, en prästman som föddes i Lerbo 1730. Det är en mustig och detaljerad beskrivning på hexameter av alla delar i ett rejält bondbröllop på 1700-talet. Lägg märke till den ljuvligt feta kålen, där det inte räckte med att låta minst tre hela ljus smälta ned, utan den måste dessutom 'blankas av' som det heter på köksterminologi med en massa finskuret smör, som mor bär in i pälsskörtet. Inget lätt-ideal i kosthållet där inte! Att måltiden avrundas med gröt, bakelser och smörgås känns ju nästan befriande såhär i januari, bantningsmånad...

Väl bekomme! önskar Malmabygdens B-lag genom

Anita Hedlund

Nu komma gästbudsrätterna fram och sättas på bordet
Utaf de drängarne två som äro till tjenare gorde
Skinka och bringa då förträdet får; der näst kommer kålen
När åter *soppa* bärs in hörs at det är spelman i gålen.
Äfwen för *korf* och för *fisk*, samt *steken* han också måst spela,
Att ej Taffel-musique wid sådan högtid må fela.
Nu lägges almänt omkring, af det som fram blifwer burit,
Somt efter ofgammal Bondmanna-sed dock måst' stå oskurit;
Nemligen krusade skinkan på fat, som bordet blott pryder
Ty at vår Wärd ber dem äta sig mätt till henne ej lyder.
Rvkande kålen derpå kommer fram, så fet at han glimmar
Liksom en gläntzande fisk i klara vattnena simmar,
Hwaruti tre hela ljus helt vist kan hända ock flera
Måst' lemna frå sig båd' musten och mærg; dock späckas han
mera

När mor i gården med smör kommer in i päl-skörtet burit,
Hwilcket hon pläcker med fingrarna på, så smått det är skurit.
Ber dem sen äta och hålla sig käckt. Dock blötes i magen
Maten med Brännwin och öl, att bondgubben *tjocknar i kragen*.
Sen kommer Soppfatet in med Musique, och sammaleds Fisken;
Korf och af Sönderstött Säckar hel hwit; en ljufliger bisken!

(Forts på nästa sida)

KALLELSE TILL ÅRSMÖTE

Folkets Hus, Eskilstuna, lördagen den 8 mars 1997

09.30 Samling med kaffe och smörgås

10.00 Årsmötesförhandlingar

**12.00 Lunch i Faktorimuseet.
Visning av museet**

Priset för lunchen är förmånliga 80:-, som betalas i anslutning till mötet. Anmälan måste göras senast den 1 mars till Birgitta Stenberg, tel. 08 – 550 133 43. Glöm inte att meddela om du behöver specialmat.

Vi hoppas att många medlemmar möter upp. Ett årsmöte är alltid viktigt och ett tillfälle att föra fram förslag och idéer om den framtida verksamheten.

Efter mötet är vi alla välkomna till Eskilstuna Spelmansgilles stora spelmansstämma som börjar kl 14.00 och fortsätter till långt in på natten

Välkomna!

Prästen knackar i bordet och talar. Då han slutat fortsätter middagen på följande sätt:

Nu har vårt lag blifwit quitt alt det som alfwarsamt heter
Hwarföre ock alla igän sin matlust med supen upreter;
Börja sen på af den brunstekta stek, sin andelar fräta
Och när man Gröt–krukor allmänt fått fram fortfares att äta,
Bakelser sen uppå Måltin gör slut, men somliga klening¹⁾
Bruka at hopsluta magarne med. Sen strupen sin rening
Måst' ha af Bränwijn och Öhl, som bolkwijjs in blifwa dragne;
Sist görs på måltiden Slut och bordena ut blifwa tagne.

1) Klening = "En särdeles Rätt brukad på Bonde–gästabad i en viss Lands–ort: är dock ej annat i sig sjelf än Smörgås, med refwen ost öfwer. Stundom god, stundom ond".

Tack för dansen

Här följer den tredje delen om svenska danser genom tiderna av HENRY SJÖBERG. Ytterligare avsnitt följer i kommande nummer av SÖRMLANDSLÅTEN

Om valsen blev 1800-talets dansform så kom 1900-talet att präglas av flera nya dansformer som ha det gemensamt att de inte kom från Europa utan hade sitt ursprung i Amerika. Den första dansen som lanserades var CAKE-WALK. Exakt när dansen lanserades är svårt att fastställa men 1903 trycktes två olika dansbeskrivningar på Centraltryckeriet i Stockholm. En av beskrivningarna utgavs av Carl Gehrman's Musikförlag, den andra saknar utgivare. Ett bevis på dansens popularitet kan visas genom att på Carl Gehrman's utgåva står 6:e upplagan. Det visar också att den eventuellt lanserades före 1903.

På den anonyma beskrivningen finns en överskrift: "Cake-Walk" dansas alltid av två och kan utföras af ett eller flera par, i hvilket senare fall hvarje par har att utföra figurerna 1-6. "Cake-walk" dansas jämväl som, separat kotiljongfigur i slutet av fransäsen hvilket är mycket modernt i Paris".

Dansen förekom sporadiskt på danssalongerna fram t.o.m. 1910, men tycks därefter ha fallit i glömska.

Efter Cake-walk kom en ny dans från Amerika. Den kallades BOSTON-VALS och kom att få stor betydelse för sällskapsdansen i Sverige. Den första kända tryckta beskrivningen är från 1906 och finns på baksidan av ett nothäfte som innehåller en bostonvals komponerad av Theodor Pinet, en orkesterledare som i Stockholm kallas "Boston-kungen". På danssalongerna finns dansen redan 1904. Från och med 1920 slutar man att skilja valsformerna från varandra. Oberoende av tempo och karaktär kallas allt för vals.

1905 lanseras TWO-STEP i Stockholm. Det var valsen som återigen kom till heders. Den här gången i 4/4-takt. Starten var ganska trög. Inte förrän 1909 blev dansen mera allmän. Den första varianten till two-step som bevarats till eftervärlden fick namnet KICKAPOO. Av denna finns två helt olika beskrivningar kvar idag. Den enda likheten är two-step-steget.

1911 kom en dans som definitivt medförde den amerikanska dansens genombrott. Den hette ONE-STEP och av namnet framgår vad det är frågan om. Man promenerade runt rummet. Människor runt om i Sverige som upplevt one-stepperioden definierar den oftast på samma sätt: "Man gick och så vände man i hörnen". Ganska snart tappade dansen förstaveln och den kom att kallas enbart "stepp". Genom sin enkelhet fick den stor spridning och snart dansades stepp överallt. Populariteten hängde intimt samman med att man vid denna tid började starta s.k. jazz-band.

1914 lanserades så en ny musikform. Den heter RAGTIME och får en viss betydelse i Sverige. Hos oss dansar man One-step och det passar bra till den nya musiken. Den nya dansvarianten får i folk-mun namnet JUMPA och blir mycket populär. Man kan enklast definiera den som One-step i halvtakt. Man niger lätt på varannan takt del och på så sätt får man en "jumpande" gång.

Man kan säga att den moderna dansen är fast etablerad i det svenska samhället 1920. Men ännu har den inte hittat sin stil och karaktär. "Man kunde gå hur som helst, det var inte så noga" är ett vanligt

svar på frågan hur man skulle dansa. Det är möjligt att just denna brist på stil i samband med det amerikanska stilidealet i musiken medförde den hårda strid som blossade upp på 1920-talet.

Trots den dokumenterade bristen på stil kan man klart urskilja vissa regler som gällde för den som ville dansa One-step. Man gick och vände i hörnen gällde ganska allmänt. Från Småland omvittnas att den som var en skicklig dansör kunde svänga runt en gång på långsidan. Från Södermanland berättas att skickliga dansare kunde s.a.s. "öppna" paruppställningen och man promenerade en stund bredvid varandra.

One-stepens popularitet är omvittnad. I viss mån ersätts den under 1920-talet av foxtrot men fortfarande finns många människor i vårt land som identifierar modern dans med one-step.

En populär variant som hängde kvar långt in på 1930-talet var MISSISSIPPI TROT.

TANGO presenterades första gången i Sverige 1913. Då utkommer en bok med namnet "Tango. En agitation och en lek-tion." Boken är utgiven av Tango-expeditionen, Stockholm V:a och i förordet står bl.a.: "Den tango, här föreligger till beskrivning är den, som hufvudsakligast dansas i de stora världsstäderna och som introducerades i Stockholm på Oscars-teatern."

Tangos bakgrund är i korthet följande. Omkring sekelskiftet 1800-1900 lanse-rade argentinska orkestrar tango i Paris. En fransk danslärare, Camille de Rhynal

har fått äran av att lansera targon i Europa. 1907 anordnade han en tangotävling i Nizza. 1912 når targon London. Men det är alltså frågan om en europeisk dans till sydamerikansk musik.

Med anledning av tangons lansering på Oscarsteatern skrev Rudolf Björkman i Scenisk Konst: "Oscarsteatern slog sitt första stora slag för säsongen med "Den glada äkta mannen", operett i 3 akter av Julius Brammer och Alfhild Grünwald. Musiken av Edmund Eysler. Som extra attraction har direktör Ranft låtit i andra akten inlägga tango. Mycket har på förhand skrivits och talats om denna dans, som importerats från Sydamerika. Det var emellertid inte den originella vildblomman som skulle presenteras för publiken, utan en av Paris societet uppdragen varietet, som genom konst och smakens filtrering befriats från den smuts och upprörande osedlighet, som lär vidlåda originalet. Targon dansas av herr Orvar Björck och fru Meissner. Bägge har inlärt dansen i Paris; det är sålunda oförfalskad vara som bjudes."

Hasse Z skriver i Söndags-Nisse: "I andra akten dansas tango, en ny begravningsmarsch från Paris. Man har förebrått kavaljeren hans djupa allvar. Det är orätt. Ögonblicket var verkligen inte skämtsamt. Fru Meissners vackra gula dräkt och herr Björcks svarta frack bildade dock en vacker och glädjande färg effekt."

Efter mönster från Paris och London startades eftermiddagsdans s.k. tango-thé på Stockholms danssalonger.

Men dansen tycktes ha svårt att komma in på de ordinarie danskvällarna. I dansprogrammen från den här tiden finns inte tango med. Det enda omnämnandet är från Söderhamn. Lördagen den 25 april 1914 hade dansskolan avslutning och där gav man en uppvisning i tango.

1914 utkommer på Bonniers förlag "Hur man dansar tango" av F. W. Koebner. Beskrivningen av tango stämmer i stort sett överens med den från 1913. Under åren 1915–1922 utkommer inga dansböcker i Sverige. 1923 kommer "De moderna dansernas grammatik" av A. Polito de Brancati (Professeur de Danse). Den innehåller bland annat en beskrivning på tango. Därefter finns tango med i samtliga dansböcker för modern dans fram till idag. På det sättet är dansen unik.

Innehållet i dansböckerna har hela tiden förändrats men tango har funnits med. Till en del kan det bero på att musiken har varit populär hos såväl modern- som gammaldansorkestrar. I de norra delarna av Sverige har targon blivit en naturlig del av gammaldansen,

Södermanlands Spelmansförbund

Adress:

C/O Ingemar Skoglund
Johansvägen 16, 151 39 Södertälje

Postgiro:

12 24 74-0

Eskilstuna Spelmansgille

Eskilstuna Spelmansgille bildades 1985 på tillskyndan av Djurgårdens spelmanlag, som då funnits ett par år (Djurgården är en stadsdel i Eskilstuna). Syftet var att samla grupper och enskilda spelmän som var verksamma inom kommunen för att utveckla intresset för folkmusik och dans. Medlemsantalet har genom åren pendlat mellan 70 – 100 stycken.

Det var Lars Thurborg, Karl Brokvist och Lars Härås som tog initiativ till föreningen. Den 29 oktober hade man inbjudit till en första träff. Cirka 40 spelmän mötte upp. Man spelade tillsammans och diskuterade bildandet av en förening. En intimerstyrelse tillsattes, vilken bestod av Lars Thurborg, Karl Brokvist, Ulla-Britt Wistrand, Lars Holmberg, Jan Eriksson, Lars Lundgren samt undertecknad.

Deltagarna kom från grupper som Tunaharporna, Grannlaget, Harplaget, Djurgårdens Spelmanlag, Hanssons Harpor och Rekarne Tolkdans Gilles spelmän. Därtill kom flera spelmän som betecknades som "laglösa".

Sedan början på 70-talet fanns det i kommunen flera grupper som byggt nyckelharpor och börjat spela. Antalet nyckelharpsspelmän kom därför redan från början att vara relativt stort. Förutom fioler fanns även dragspel, cittra, gitarr och munspel med.

Redan vid andra träffen, 28 november 1985, noterades att 19 nya spelmän anslutit sig varför föreningen då hade 67 medlemmar. Av protokollet framgår att kursverksamheten i såväl låtspel som dans fanns bland aktiviteterna.

Gillet kom redan från början att synas flitigt utåt. Bl. a. medverkade vi vid Köpmangatans dag, Solviksfestivalen, olika Hembygdsdagar, aktiviteter vid Djurgårdsmuseet, "Kvällskvitter", olika arrangemang i Parken-Zoo, spelmansstämman vid Rademachersmedjorna, Sundbyholmsfestivalen, .m.m.

Gillet främsta arrangemang är den årliga vinterspelstämman i Eskilstuna. Tyvärr riskerar årets stämman att bli den sista i Folkets Hus' ändamålsenliga lokaler, då dessa nu skall säljas. Stämman arrangeras varje år sedan 1988. I år är det således tionde gången. Detta vill vi uppmärksamma bl.a. genom att bjuda in Södermanlands Spelmansförbunds årsmöte till stämman.

Förutom förbundets årsmöte uppmärksammas stämman bl. a. med ett antal radioprogram som skall sändas i lokalradion inför stämman. Grupperna Djurgårdens Spelmanlag, Spelklåda, Harpålåget, Västra Rekarne Fyrklöver, Rolf, Birgitta och Kåre har redan gjort sina inspelningar. Kåre Widén är programledare och sammanhållande länk.

F.n. håller ca 40, av gillet drygt 90 medlemmar, som bäst på med att under Torsten Gaus ledning öva in låtarna till sitt radioprogram. Programmen sänds under februari – mars. Lokalradion bevakar stämman.

Eskilstuna Spelmansgille hälsar alla spelmän välkomna till årets Spelmansstämman.

Bo Björkman

Instrumentförsäkringen

Medlemmar i Södermanlands Spelmansförbund kan försäkra sina instrument till förmånligt pris genom spelmansförbundet. Försäkringen sker i samarbete med **FOLKSAM** och ger ett mycket gott skydd, som omfattar hela världen och täcker skada och förlust. Försäkringen gäller i huvudsak akustiska instrument av alla slag med undantag för flyglar och pianon, där särskilda försäkringar måste tecknas

Priserna för stränginstrument, nyckelharpor m.m. med stråkar, fodral och tillbehör:		
Försäkringsvärde intill	30 000kr	90 kr
	60 000 kr	180 kr
	100 000 kr	360 kr

Övriga instrument:

Försäkringsvärde intill	20 000 kr	140 kr
-------------------------	-----------	--------

Om försäkring tecknas för båda grupperna samtidigt reduceras premien – den sammanlagda premien – med 90 kr.

För varje försäkring tillkommer 10 kr som skall täcka förbundets kostnader.

För tecknande eller ytterligare information skall ni vända er till:
Ingemar Skoglund, tel/fax 08 – 550 97 320.

SPELMANSSTÄMMA

**ESKILSTUNA
FOLKETS HUS
LÖRDAGEN DEN 8 MARS 1997
START KL 14.00**

**Samling 13.45
stämman
öppnas
av**

**Stefan Wallén
all-spel
därefter**

scenspel

av

**grupper
och solister
samt
dansuppvisning
Rekarne Folkdans
Gille**

-arrangörer-

-Eskilstuna Spelmansgille-

-Södermanlands Spelmansförbund-

Allspelslåtar:

**Lästringe Gånglåt
Aspö-valsén, (Sjögren)
Schottis, fr. Reimyre
Polska, Lille Gustav
Vals, Edwards
Vendelpolska**

**Ungefär kl
18.30
börjar
DANSEN.**

**Vi dansar till
kända och
okända
spelgrupper
så länge vi
orkar**

**kl 24.00
måste vi sluta.**

PUBLIKEN KORAR "BÄSTA LÅTEN"

HUVUDSPONSOR:

B L O M B E R G S

ÖVRIGA SPONSORER:

McDonald's

PLATTFORMEN

FIRST MUSIC

WALTER THÜR

(mitt emot McDonald's)

(allt inom proffs-musik)

**Kurs i gammeldans mellan kl 15-16.30
Ta' dansborgarmärket**

**Gör fynd på en hantverksutställning
där arbete pågår, öppnar kl 14.00**

**Ät gott och billigt på
JOSEF'S BAR**

**"Buskspel" pågår hela dagen.
Lyssna eller spela med
Gör nya bekantskaper
och träffa gamla spelkompisar**

! VÄLKOMNA !

FRITT INTRÄDE HELA DAGEN

Jag har träff i kväll

Hade träff i kväll i mitt eget kök. Träff med min fransyska. Hon är en ca hundra-årig fiol, sedan några månader i min ägo.

Att vi har träff i köket beror på stämningar, hos mig. Det låter nämligen alltid som om jag vore en framstående spelman i köket. Det känns som en förträfflig plats för polskor och valser.

Jag brukar dra mig dit när jag vill känna mig uppmuntrad. Min publik består annars av två individer: katt och hund. De är inte så duktiga på att uppmuntra. Den ena älskar mig alltid, mer än någonting annat. Den andra älskar mig bara när han är hungrig eller känner behov av att bli smekt. Ingen visar något större intresse för folk-musik.

Till kvällens träff har jag medfört bandspelaren. Jag måste ju dokumentera mina framsteg, kunna höra med en lyssnares öron välljuden som jag som spelman tror mig framföra.

Träffen tar slut och sanningens minut infaller. Snabbspolning tillbaka och tryck på "play". Ut väller spelmansmusiken. Men var det verkligen så det lät? Fel på bandspelaren? Försök igen!

Man tvingas inse att inspelningen inte är så lysande. Visst finns det ett och annat avsnitt i musiken som skulle kunna tänkas få godkänt – av en något generös jury. Men resten låter som det brukar. Något missmodigt flimrar tanken förbi att man kanske skulle byta från fiol till något enklare. Triangel kanske?

Men nej. Jag vet ju att jag aldrig varit eller varit ämnad att bli någon ny Hjort-Anders eller någon annan, ny storspelman. Dessutom kanske det är svårt att hålla takten på en triangel.

Varför å andra sidan storspelman? Det måste ju ute i bygderna ha funnits många spelmän som gjorde så gott de kunde, men som aldrig kunde nå upp till de himmelska höjderna. Spelmän som man aldrig hört talas om, men som spelade till dans i byn då och då.

De som tog som sin uppgift att teckna upp låtar efter landets spelmän träffade säkert aldrig på dessa vardagsspelmän. Ingen ute i bygderna skröt över att ha en medelmåttig spelman, därför blev det en utvald skara av mer framstående spelmän som står som förebild idag.

Vem vet hur representativa de upptecknade spelmännen är. De kanske utgjorde en mycket liten grupp, som eliter gärna blir. Den grupp som – kanske delvis felaktigt – kommit att stå modell för folk-musiken.

Tänk om det dessutom var så, att uppteckningen efter spelmannens låtar gjordes från någon enstaka uppspelning, en spelning och ett spelsätt som bara var

typiskt för spelmannen – just den gången. (Prova med att spela din favoritpolska för bandspelaren en dag när du är på gott humör och ytterligare en gång senare när du har tandvärk, skoskav eller någon annan lindrig plåga. Jämför sedan dina två inspelningar och försök avgöra vilken inspelning som är "typisk" för ditt spel. Sedan förstår du vad jag syftar på.)

Några spelmän levde länge nog att ha blivit dokumenterade på vaxrulle, gram-mofonskiva eller ljudband. Då kan vi jämföra det ljudande dokumentet med det nedskrivna.

Andra finns endast som uppteckningar. Ytterligare andra åter lever kvar därför att andra spelmän har låtar efter honom/henne. Men hur typiska för den förste spelmannen blev dessa låtar efter ett tag? De kanske på sin höjd är någorlunda lika de låtar som storspelmannen spelade just vid ett speciellt tillfälle?

Jag tar mig friheten att tro, att inte ens de som spelat som elever till landets storspelmän framfört låtarna precis så som förebilden gjorde. Jag är inte ens säker på att det är något att sträva efter. När du spelar polskan på ditt sätt skiljer den sig från andras spelsätt. Låter det bra kommer man att försöka hämma dig. Om inte faller ditt spelsätt i glömska.

Full av ny tillförsikt bestämmer jag mig för en ny träff med min fransyska. Inte i köket utan i något annat (ärligare) rum. Jag gör det i förvissning om att tillhöra en ganska stor (?) skara spelmän som inte kommer att synas i uppteckningar, inte höras på inspelningar. Men vi har roligt när vi spelar och tar oss friheten att tycka att vi ibland låter riktigt bra. Det händer till och med att det dansas till vår musik.

Nils Häggbon

In Memoriam

Kring nyår står årskrönikorna som spön i snart sagt alla tidskrifter. Som -97 hunnit ett gott stycke på väg och allt skrivande i grunden är ett skådande inåt det egna jaget, är det följande endast en djupt subjektiv och mycket personlig tillbakablick på stämмоåret 1996.

Vilket traditionsenligt inleddes med Bygdedansens januaristämman. Den enda stämman dit jag, inom en radie om femton mil från Stockholm, blivit inbjuden att spela. Dessutom år efter år, alltsedan sjuttioalet. Men Don Gillam är född i Australien så han är väl ursäktad?

Eftersom detta inte är en årskrönika saknas kronologin. Hägkomster kommer lite hur som helst.

I Smyge imponerades jag av invignings-talet. Så fjärran det trista orerande man genom åren tvingats genomlida.

Gärna framfört av kommunalråd, som ivrigt framhåller "kulturavets" betydelse, och därpå skyndar till sammanträdesrummet för att ytterligare skära i budgeten.

En stämman, sa talaren, är som ett äktenskap. Vi träffades i går, spelar tillsammans idag och skiljs i morgon!

Nu slutar inte alla äktenskaplika snabbt. En del fortsätter av ren slentrian i all oändlighet.

Apropå Australien vann en skåning VM i nyckelharpa. Men redan 1936 utsågs Berger Grönberg, Beddinge, som ligger bara någon meter norr om Smygehamn, till riksspelman på instrumentet. Det är ganska fantastiskt att tänka på att bara ett par kilometer från den plats jag tillbringade barnaåren, fanns en riksspelman på det instrument som långt senare skulle bli mitt. Var höll han hus? Det enda jag hörde och såg av folkmusik var ett par jultomtar som spelade träskofiol. Själv spelade jag durspel.

Kaffebiljetten gällde för den vanliga bullen och ett par småkakor, men som tillval fanns allt från spettekaka tills stadig varmrätt.

Att ryktet har vingar fick jag erfara då jag senare på dagen anslöt mig till ett lokalt spelmäng. När den pågående låten avslutats säger en kvinna i gruppen: "Skall vi inte ta Kväsarvalsen, nu när vi har en expert här!"

I Delsbo var Norrbostämman fortfarande höjdpunkten och inledningen på Avholmsberget en skugga av sitt forna jag. Skäggmanslaget! Kom tillbaka!

Bror Erik höll dock gammal standard och glass med jordgubbar i storstugan friskade upp efter tillryggalagda trettio-fem mil Och gaget i Delsbo, dvs ostkakan med saftsås, var som vanligt en delikatess.

I Västerås fick alla män som deltog i allspelet en nejlika, damerna en ros. En bonus på den sedvanliga kaffebiljetten som för övrigt blåste bort i den något överförfriskade vinden. Vikingahuset var intressant.

På hembygdsgården i Mockfjärd (dit jag var inbjuden) var scenariot något annorlunda än det vanliga hemomkring, där det i regel går 76 nyckelharpor, 11 fioler och 623 dragspel på 112 betalande åhörare. Vid äventyr av fritt inträde kan publiken närma sig 20 personer. Här visade den sig vara femtio gånger större än antalet spelmän. Dagen därpå, i Gagnef, var den dock bara tjugofem gånger större. Men där var vi också två som spelade.

Det hembakade kaffebrödet en höjdare på båda arenorna.

På väg till Olsnäsgråden, där en delaspelman tyckte att Eklundapolskan var bra för att vara från Uppöland, tog vi en genväg och hamnade mitt i vilda skogen. En ung man som sysslade med en traktor tillfrågades om vägen men han menade att den var alldeles för invecklad för att ens låta sig beskrivas. Björn hade setts si nejden, fick vi veta. Någon Nalle såg vi inte men senare, i trakten av Mockfjärd, två ståtliga tranor som spatserade på en myr intill vägen.

Synen var på sätt och vis symbolisk för visst känner man sig som en sparv i tranedansen då man skall spela gnekig silverbasharpa i Anders Frisells hemby.

För att återgå till Olsnäsgråden och kommentaren om Eklundapolskan, avslutades kvällen med nattvard varför spelmannen som fällde omdömet troligen erhöi syndens förlåtelse. Till förlängning av vår egen avlat hemfördes som minne av årets Dalasejour en leksak, kallad Guds nåd.

I Molnbyggen spelades fränsamma scen som fordom Carl Jularbo beträtt. Att lokalen numera är ett kyrkorum för Siljansnäs pingstförsamling höjde enbart stämningen.

Musicerandet där utfördes av Andreas och hans unga vänner men även pappa tilläts dra en låt. Och mamma, naturligtvis.

Arrangörerna i Vendel envisades med att bjuda på mat, Men vegetarianer lockas inte av kallskuren skinka eller wienerkorv så det blev den vanliga bullen och kaffet. Ostfralla fanns som alternativ. Standard = normal svensk!

En eloge till Lästringestämman som serverade ärtsoppa med punsch! Och utan att förfalla till den barbariska sedvänjan att i soppan blanda grovt hackad gris!

Skolbarnens hembakade bröd och vänliga bemötande måste också rankas högt på bullfatens tio i topp lista där även Trostorp trängs bland de främsta.

Skoklosterstämman påminde om Kiviks marknad. Solen glödde från molnfri himmel och skugga fanns endast inne i slottet där jag särskilt fäste mig vid porträtten av den fiolspelande dvärgen Gabriel. Greve Wrangels narr.

I slottets inventarieförteckning fanns han upptagen som "en styck dvärg". Till samman med sågbockar, baktråg och nattkärl. Spelmannens värde har hållit sig konstant genom åren.

Andreas uppskattade mest fordonsmsuséet; glassen var varm och matsäcken medhavd varför någon klassning av kaffebiljetten eventuella förtjänster här inte kan ske.

Mockfjärd, Gagnef, Trostorp eller Lästringe? Trosa med flera icke att för-glömma! JA, vem bjöd det saftigaste honoraret 1996? Länge höll jag på Mockfjärd, men med tanke på skolklassen i Lästringe och stämmans i övrigt höga kvalitet rankar jag den som etta.

Det har börjat insmyga sig alltmer vete-längder från Konsum och Mor Annas pepparkakor runt om i landet. Det får väl betraktas som ett led i den allmänna förflackning av kulturen som ständigt pågår.

Vilket dock inte kommer att hindra oss att ännu ett år flacka land och rike kring för att underhålla varandra och eventuellt närvarande lyssnare, ty, som hertig Orsino av Illyrien säger i "Trettondagsafton":

"Om musiken är kärlekens näring, spela på!"

Curt Einar Jinder

PS. Musiken då? Jo, den förekom på sina ställen! DS.

Favoriten

–Vad är det första du spelar när du kommer hem? Vad har du för favoritlåt?

Ungefär så uttryckte han sig, redaktör'n, när det spånades om uppslag till Sörmlandslåten.

Frågan kom inte bara plötsligt – den föreföll även hart när omöjlig att besvara varför undanflykter tillgreps:

"Det varierar, det finns så många bra låtar...."

Sedan arsenalen av svepskäl underkänts kvarstod fakta: Här Gällde att utse "dagens favoritlåt".

Vid närmare eftertanke är det bara att erkänna – visst finns det en liten grupp låtar som ständigt känns aktuella, som håller att spela om och om igen. Så alldeles självklart är dock inte valet. Inte för den som med åren, och trots sitt sörmländska ursprung, utvecklat en olycklig (?) kärlek till många av de fina dalapolskorna.

Ändå kanske valet till slut faller på något väldigt sörmländskt.

Det började egentligen en kväll för två-tre år sedan när en spelkompis med något upphetsat i rösten förkunnade att "jag har hittat en så jökla bra slängpolska". Den lätt fanatiska blicken antydde att här var saker på gång.

Vad är det som gör att man faller pladask för vissa låtar? Frågan har väl inget svar. Men jag föll. Vad jag inte visste från början var att redan sedan länge haft låten i min ägo utan att ha upptäckt den. Den hade hållit sig dold i Lefflers uppteckningar under rubriken Mollpolskor och med nummer 89. Upptecknad efter den formidabla genbank som hette Pehr Ericsson.

När jag så småningom hittade noterna visade det sig något överraskande att vi bytt tonart och helt sonika spelat låten en kvint lägre än uppteckningen. Må Pehr Ericsson förlåta oss i sin himmel.

Ett val bör kunna motiveras. Samtidigt är det något väldigt subjektivt. För mig har "89:an" blivit urtypen för en bra slängpolska med sitt målmedvetna strävande framåt och en uppbyggnad som hjälper till att lyfta fram den suggestiva slängpolskerytmen. Inte blir låten sämre av att den visat sig sällsynt tacksam att konstruera stämna till. En favorit alltså.

Men sen får det nog lov att bli lite Boda också...

Arne Lind

N:o 89.

Mollpolskor.

EFTERLYSNING

Vi blev bestulna på 5 st fioler runt nyår

Hardingfela Sveinung nr 106 1951
1/1–fiol röd F O Ling, Skebokvarn 1949 : 49
1/1–fiol kines MV005
1/4–fiol kines MV010
1/8–fiol kines

Har du något tips, hör av dig till
Bosse 070-771 87 29

Redaktionsadress: c/o Nils Häggbom
Blidvägen 6, 137 57 Västerhaninge

Du missar väl inte våra fina kurser?

Här är de fyra närmaste. Passa på och anmäl Dig!

Ring till Ulf Lundgren, 08-55086464, så får Du hjälp att anmäla Dig!

Kurs nr 2-97	22 mars 1997 Kl 9.00-17.00	Kurs nr 3-97	5 april 1997 Kl 9.00-17.00
Plats	GW-stugan Malmköping	Plats	GW-stugan
Program	Folkmusik på gitarr Lär Dig mer om hur du kan kompa och vara med och spela och hur mycket som finns att göra med gitarren. Det finns mycket mer än bara tre ackord!	Malmköping Program	Pröva på att spela slängpolska. Du som önskat att kunna spela lite bättre. Tag chansen och lär Dig av några som verkligen kan
Deltagarkrav	Ej nybörjare Gitarr	Deltagarkrav	Ej nybörjare Fiol
Lärare	Bengt Johansson	Lärare	Ingvar Andersson Birgitta Stenberg

Kurs nr 4-97	31 maj 1997 Kl 9.00-17.00	Kurs nr 5-97	7 juni 1997 Kl 9.00-17.00
Plats	GW-stugan Malmköping	Plats	GW-stugan Malmköping
Program	Komp- och stämspel. Lär Dig hur Du gör ett bra komp och en just stämma till låtarna. En kunskap Du får mycket nytta av!	Program	"I huvet på en spelman". Lär Dig hur Du själv ska få Dina låtar att bli bättre. Våga att själv bestämma.
Deltagarkrav	Ej nybörjare Fiol	Deltagarkrav	Ej nybörjare Fiol
Lärare	Leif Johansson	Lärare	Ulf Lundgren